עין משפט נר מצוה

קיח א מיי׳ פ״ג מהל׳ איסורי מזבח הל״ד:
קיט ב מיי׳ שם הל״ה:
קכ ג ד ה מיי׳ שם הלכה ד:
קכא ו מיי׳ פ״ד מהל׳ מאכלות אסורות הל״ד סמג לאוין קלב טוש״ע יו״ד סי׳ י״ח סעי׳ ח:
קכב ז מיי׳ פ״ג מהל׳ שחיטה הל׳ כב סמג עשין סג טוש״ע יו״ד סי׳ ד סעיף ג:
קכג ח מיי׳ פ״ד מהל׳ פסולי מוקדשין הלכה ח:
קכד ט מיי׳ פ״ג מהל׳ שחיטה הל׳ כב סמג עשין סג טוש״ע יו״ד סי׳ ד סעיף ג:

תורה אור השלם

1. שור או כֶשֶׂב אוֹ עֵז כִּי יִוָּלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַיהוָה: ויקרא כב כז

רבינו גרשום

פרט לכלאים שהוא מן האיל ומן העז דבעינן כבש ממש: או עז פרט לנדמה. כלומר שאינו דומה לאמו: פרט ליוצא דופן בן פקועה שאינו יוצא דרך בית הרחם שאינו נולד כדרכו: האי יתום היכי דמי [כר׳] אלא דמיתה אימא והדר ילידתיה כו׳. כלומר בזה הענין מכי יולד נפקא דכיון דמתה אימיה אין נולד כדרכו כדרך רוב הנולדים דרוב נולדים בחיי אמם נולדים אלא פשיטא זה פירש למיתה כו׳ אי אמרת בשלמא בענין היותא בסוף לידה כו׳ היינו דאיצטריך בזה ענין בזה פירש למיתה וזה פירש לחיים למעט מתחת אמו דמכי יולד לא נפקא דבזה ענין יהא פסול דכי אית ביה חיותא בתחלת לידה אע״ג דבסוף לידה לא הוי חיותא כי יולד קרינן ביה אלא אי אמרת לא בענין חיותא בסוף לידה וכי אתא תחת אמו פרט ליתום דמתה אימיה והדר ילידתיה למה לי תחת אמו מכי יולד נפקא דכי מתה אימיה והדר ילידתיה לא קרינן ביה כי יולד ופסול אלא ודאי בענין חיותא בסוף לידה. ומטעם זה צריך תחת אמו דמכי יולד לא מצינן למפסל: בד״א בד״ב כו׳. כלומר דקילה הבהמה לפשוט ולהחזיר ביד מברגל: יד אין רגל לא. כלומר רגל אע״פ שלא החזיר: דקה אין גסה לא. כלומר גסה בין פשטה ולא כפפה ובין כפפה ולא פשטה כשרה: דשוחט לנכרי שחיטתו כשרה. כלומר ישראל השוחט לנכרי שחיטתו כשרה ור׳ אליעזר פוסל דסתם מחשבה נכרי לע״ז: מחצר כבד שלו שקורין אברא בלע״ז. מקום (שאין) שהמחשבה פוסלת עליהם במוקדשים שאם חישב בזריקת דם על מנת להקטיר אימורים חוץ לזמנו פסול: אין הכל הולך אלא אחר העובד שאם בעלים חישבו לפסל אין במחשבתו כלום. הני תנאי אית להו דר׳ אליעזר בר׳ יוסי. כלומר ת״ק ור׳ אליעזר בר׳ יוסי דתניא אמר ר״א ב״ר יוסי שמעתי שהבעלים מפגלים. כלומר מחשבת בעלים אם מחשבים לפסול כשהכהן עובד מהני מחשבתן לפסול כמחשבת כהן ולענין חולין אע״ג דישראל שוחט מצי נכרי בעל הבהמה לפסול כשמחשב לע״ז: זה מחשב וזה עובד לא אמרינן וכיון דישראל שחט לאכול לאו כמיניה לפסול: כי אמרינן זה מחשב וזה עובד בפנים. כלומר בקדשים דיכולין לפסול ולפגל הבעלים אבל חולין בחרץ ששוחט

מסורת הש״ס

לעזי רש״י

איברר״ש [איברי״ש]. טרעפת.

מוסף רש״י

פרט לכלאים. מן העז ומן הכבש (נדה מא.) דפסול לקרבן (ב״ק עז:). פרט לנדמה. דאינו דומה לאמו ולא לאמו, שבא מאיל ומחל ודומה לעז (שם ובעי״ז בכורות נז.) אי: אביו ואמו מן העז והוא כבש (נדה מא.). ור״א פוסל. שסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים ואע״ג דלאו מיהו שחוט ליה פסול (זבחים מז.). שמעתי שהבעלים מפגלין. בעבודת הכהן אם קיבל הכהן בשחיקה וחישבו הבעלים עליה על פיגול הוי פיגול (שם).

שיטה מקובצת

א) פרט ליוצא דופן והיה שבעת ימים: ב) ולא החזירה פסולה החזירה כשרה בד״א וכו׳: ג) ז׳ ימים פרט למחוסר זמן ואפי׳ אמו קיימת: ד) תחת אמו יהיה שעה אחת וכו׳ אילימא דילידתיה אמיה כוליה ולאחר שעה מתה: ה) לפי שנאמר ז׳ ימים יהיה עם אמו יכול שיהא עם אמו כל שבעה ת״ל תחת אמו: ו) בגמר לידה אתי דאי אמרת בשלמא אחר לידה: ז) דאמרתי ה״ל יוצא דופן ש״מ כל מלתא: ח) אית להו דר׳ אליעזר בר׳ יוסי וכו׳ דטעמיה: ט) ס״ל דטעמיה כדמפרש ואזיל: י) ואי לא סתם מחשבת נכרי: יא) ור׳ יוסי פליג את״ק ואר׳ אליעזר כל זה נמחק: יב) אין להוכיח מכאן. נ״ב ע״י תוס׳ בכורות דף יח ע״א:

או כשב פרט לכלאים. תימה דהכא לו למעט ובפ״ק (לעיל דף כג.) קאמר לו לרבות פלגם וגבי לאומו ואת בנו נמי דרשינן (לקמן דף עח:) לו שה לרבות כלאים ויש לומר דגבי פלגם ממילא אימעיט ולא צריך קרא אלא לרבות וכן לגבי לאומו ואת בנו ממילא אימעיט כלאים דשור ושה מי אתה יכול להוציא כלאים מביניהם אבל הכא כשב ועז כתיב שאתה יכול להוציא כלאים מביניהם וממילא אימרבו להכי כתיב לו למעט ובכי האי גונא משני במרובה (ב״ק דף עז:) גבי וטבחו לו מכלו ואם תאמר אם כן מאו עז היה למעט כלאים שאתה יכול להוציא כלאים מביניהם ומאו כשב נדמה ויש לומר דנדמה אינו לאוי כל כך למעוטי כמו כלאים ולהכי מעוטא קמא מוקמינן בנדמי טפי בכלאים והדר ממעטינן נדמה דנדמה לא ממעטינן אלא משום דדמי לכלאים:

אלא דמתה והדר ילידתיה. והא דאמר בפרק יוצא דופן (נדה דף מד.) ובפרק מי שמת (ב״ב דף קמב:) דעובר מיית בריאה היינו היכא דמתה מעצמה כדאמר בפ״ק דערכין (דף ז.) דוולד אידי דזוטר חיותיה עיילא טיפתא דמלאך המות ומתחכא לסימני אבל נהרג לא (ר״ה):

אלא זה פירש למיתה וזה פירש לחיים יב. אין להוכיח מכאן דאפילו בידי שמים אפשר יג) לגמלא דקרא איכא למימר דאיצטריך אם יצא אליהו ויאמר שבגמלות נעשה ובנקינן לקרא יד) דאיהו דמיק ומוקי אנפשיה יד): **מחצר** כבד שלה. לאו דוקא נקט יותרת הכבד משום דעולה לגבוה והוא כחלב ודם אלא אפילו כזית של שאר בשר נמי כדאמרינן בגמרא יהיב זוזא לטבחא ישראל מאי ואורחא דמלתא הוא דנקט: **פסולה** שסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים. ואם תאמר לקמן (דף לט: ופס) גבי השוחט לשם הריס דקתני פסולה ודייק עליה פסולה אין זבחי מתים לא פירוש ולא מיתסרי בהנאה והכא קתני רבי אליעזר אומר פסולה ואע״ג דאסור אף בהנאה כדקתני שסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים ויש לומר דלקמן דייק מדלא קתני הרי אלו זבחי מתים אבל הכא איידי דאמרי רבנן כשרה אמר רבי אליעזר פסולה:

הני תנאי אית להו דרבי אליעזר בר׳ יוסי. פירוש רבנן ורבי אליעזר דמתניתין אבל ר׳ יוסי לא סבר ליה כוותיה דהא אמר דאין הכל הולך אלא אחר העובד: **והומר.** דלא מהניא בה מחשבת בעלים דאיל ושראל שחיט לה: **ומה** כוכבים: **תלר כבר.** טרפשא דכבדא איכברר״ש בגע״ז: **אמר רבי יוסי קל** ריש

במקום שמחשבה פוסלת. דהיינו במוקדשין דכתיב (ויקרא ז) לא יחשב קרי היא לא יחשב לאוכלה ביום השלישי כי פגול יהיה והכי מפרש בזבחים (דף כט.): **אין הכל הולך אלא אחר העובד.** דכתיב המקריב לא יחשב אבל בעלים לא פסלי במחשבתן כי מקריב לה כהן: **מקום שאין המחשבה פוסלת.** כגון בחולין כלומר חולין שאין המחשבה פוסלת בהם. וכגמרא [לט.] מפרש מאי קאמר דהא מחשבת עובדת כוכבים פסלה בהו דהא זבחי מתים מיקרו [תהלים קו] מה מת אסור בהנאה אף מקרובת עובדת כוכבים אסורה בהנאה [ע״ז כט:]: **גמ׳ והני תנאי.** תנא קמא ורבי אליעזר אית להו דר״ל בר׳ יוסי דאמר לא אמר דין המחשבה הולכת אלא אחר העובד דל״כ היינו ר׳ יוסי אלא כר״ל בר״י סבירא להו דטעמיה המקריב וגו׳ אלמא בעלים קרי מקריב הלכך איתנהו בכלל המקריב לא יחשב אם חשבו על שחיטת כהן או על זריקתו ע״מ לאכול חוץ לזמנו הוי פיגול: **מיהו תנא קמא.** דמתכר: **סבר לי הוה שמעיניה.** לעובד כוכבים דחשיב על שחיטת ישראל ואמר שחיטת בהמה זו לעבודת כוכבים הוא אסורה דמהניא מחשבת בעלים כר׳ אליעזר בר׳ יוסי ואי לא דהשיב סתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים לא אמרינן: **זה עובד.** משום שחיטת פגים נקט לה דאפילו בקרבן ס״ל לר׳ יוסי דאין הבעלים מפגלין דאורבי יוסי פליג אתנא קמא ואתרי אליעזר: **איכא דאמרי אפילו בדשמעיניה.** לעובד כוכבים דחשיב פליגי רבנן עליה דר״ל ואית להו לתרוייהו בעלים מפגלין בקרבן כר׳ אליעזר בר׳ יוסי וגבי חולין פליגי: **חוץ מפגים.** מחשבת עובדת כוכבים בחולין ממחשבת פיגול בקרבן: לא

פרט לנלאים. בן רחל ומייתי שפסול לקרבן ומרבויא דאו דריש ליה: **נדמה.** עז שילדה מתייש כמותה ובנה דומה לרחל: **פרט ליוצא דופן.** שקרעוה והוציאוהו פעמים שמתה ופעמים שחיה: **ז׳ ימים פרט למחוסר זמן.** גשלא הגיע לז׳ ימים ואפילו אמו קיימת: **תחת אמו.** דהיה שעה אחת פרט ליתום וה״ל דאי אמי יתום אילימא דילידתיה אמיה ולאחר שעה מתה אימא כולה ולאחר שעה מתה: **אלא דמתה והדר ילידתיה.** היינו יוצא דופן דכל שקרעוה והוציאוהו את ולדה בין מתה ובין חיה הוי יוצא דופן: **זה פירש למיתה.** אמו כלומר בשעת מיתתה ילדה דרך הרחם ואשמועינן קרא דבעינן חיות עד גמר לידה ולאחר לידה מעט ואי לא ה״ל יתום דעל כרחיה אמי מתת אמו למעוטי חיה בגמגא לידה ומתה בגמר לידה אתי ז: **אי אמרת בשלמא.** אחר סוף לידה אשמועינן דבעינן חיותא שיצא כולו מחייש ולמעוטי מתה בגמר לידה: **היינו.** דלא אימעיט ליה מתה בסוף לידה מכי יולד פרט ליוצא דופן דהאי נמי לאו יוצא דופן הוא כי מתה בגמר לידה: **אלא אי אמרת לא בענין חיותא בסוף לידה.** וקרא למעוטי מתה בגמגא לידה אתא: **למה לי קרא מכי יולד נפקא.** דאכתי ה״ל יוצא דופן ז אלא ש״מ כל מלתא דבעו בה רבנן חיותא בענין שיהא חיות בגמר דיליה: **פסולה.** אם מסוכנת היא דלרכה לעשות כן בהוצאת נפש: **גסה.** לאו אורחה בהכי וחיותא הוא: ריפרוף בציר מכשכוש: **הולהיה פגנהו.** לשון קושיא הוא כלומר למה ליה ט) לרבה לאשמועינן דהלכתא הכי הא סתם מתניתין היא: **מתני׳ ורבי אליעזר פוסל.** דכיון דבהמה דעובד כוכבים י) היא אע״ג דישראל קשחיט מהניא ביה מחשבתו לעבודת כוכבים דסתם מחשבתו לעבודת כוכבים: **תלר כבר.** טרפשא דכבדא איכברר״ש בגע״ז: **אמר רבי יוסי קל וחומר.** דלא מהניא בה מחשבת בעלים דאיל ושראל שחיט לה: **ומה**

אמר לי׳ רבי אליעזר. דאי אמרת בשלמא אחר לידה: **ג)** דאכתי ה״ל יוצא דופן ש״מ כל מלתא: **ד)** אית להו דר׳ אליעזר בר׳ יוסי וכו׳ דטעמיה: **ט)** ס״ל דטעמיה כדמפרש ואזיל: **י)** ואי לא סתם מחשבת נכרי: **יא)** ור׳ יוסי פליג את״ק ואר׳ אליעזר כל זה נמחק: **יב)** אין להוכיח מכאן. נ״ב ע״י תוס׳ בכורות דף יח ע״א: **יג)** כ״ק עז: נדה מא. [בכורות יב. ח. נז.]. **יד)** [ל״ל זז]. **טו)** [מוסקפתא פ״ב ה״ג ע״ש]. **טז)** [בתוספ׳ לא גר׳ דקה וכ״ה בגלא״ש ולא״ל]. **יח)** [ל״ל בגלא״ש מענין כהרף עין עריוך ערך רפרף וכ״ל בטוש״ע ומיין כ״ו]. **יט)** [לעיל נ.]. **כ)** זבחים מז.. **כא)** [בכ״ל: לנכרי, וכן לקמן קנו: ביטין מה: ע״ז נב: ע״ש]. **כב)** [זבחים מו:]. **כג)** [שם מז.]. **כד)** [לעיל יג. לקמן קנז:]. **כה)** [ויקרא כב]. **כו)** [אמות כב]. **כז)** [ל״ל לרבא]. **כח)** בס״ת: דנוי, וכן לקמן (נוי, לנוי), **כט)** [ל״ל יחסב עיין תו״ט]. **ל)** [וש״ע תוס׳ ב״ב קמב: ד״ה דהוה]. **לא)** [ובבכורות יח: מספקא לה בס״ת בחסל]. **לב)** עי׳ בנדה לב. [בסמיס נט:]. **לג)** [וש״ע תוס׳ סוכה טו. ד״ה פרוץ ותוס׳ עירובין טו: ד״ה פרוץ ותוס׳ בכורות יח: ד״ה לפשר].

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

לא ילפינן. למימר בעלים אוסרין אלא כדכתיב קרא (תהלים קו) זבחו מתים שנזבח לעבודת כוכבים דבפנים הוא דכתיב (במדבר טו) והקריב המקריב דבעלים קרי מקריב אבל בחוץ לא אמרינן הכי: **ור"א סבר ילפינן.** במה מצינו דבעלים פוסלים במחשבת עבודת כוכבים בחולין ואפילו אחר שוחט וגבי עובד כוכבים[ד] אפילו בסתמא דסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים: **זה מחשב וזה עובד לא אמרינן.** דהמקריב לא יחשב[ה] מקריב ממש קאמר: **לזרוק דמה לעבודת כוכבים.** [ו]ודאשתמטה לשם עבודת כוכבים שהיה בדעתו לעובדה בשחיטה זו דבכי הכל אסורה דהא זבחי מתים הוא אלא בשלא היה מתכוין להיות שחיטה זו עבודה לעבודת כוכבים אלא שחטה לעצמו ע"מ שיעבוד העבודת כוכבים בזריקת דמה או בהקטר חלבה: **פסולה.** אסורה בהנאה: **מחשבין מעבודה לעבודה.** כשחישב בשעת עבודה זו על עבודה אחרת כגון שחישב בשחיטה על הזריקה הויא מחשבה לגבי עבודת כוכבים: **דגמרינן חוץ.** איסור פגול של פנים שהשוחט ע"מ לזרוק דם למחר או להקטיר אימורין למחר זהו עיקר פיגול: **שחטה לשמה.** בחטאת מיירי דכל שאר זבחים כשרין אלא לשמן אבל חטאת שנשחטה שלא לשמה פסולה וכן פסח שנשחט שלא לשמו[ו]. ואם שחט החטאת לשמה לזרוק דמה שלא לשמה: **רבי יוחנן אמר פסולה.** דגמרינן מחשבת פסול שלא לשמה ממחשבת פיגול דעיקרו מעבודה לעבודה: **וצריכא.** לאשמועינן בתרווייהו מחלוקת דרבי יוחנן ור"ש: **דאי איתמר בהא.** מילתא קמייתא דהשוחט את הבהמה: **בהא קאמר ר"ש.** דאין מחשבין: **פנים מפנים.** פסול דחטאת שלא לשמה מפיגול: **אלא זביחה דעבודת כוכבים דמיתסרא.** בהנאה כדאמרינן במסכת עבודת זרה (דף כט:) תקרובת עבודת כוכבים מיקרי זבחי מתים דכתיב ויאכלו זבחי מתים מה מת אסור בהנאה אף תקרובת עבודת כוכבים אסורה בהנאה ומת גופיה מנגן דאסור בהנאה אתיא סם סם [סם] נאמר כאן ומת סם מריח[ז] ונאמר להלן גבי עגלה ערופה[ח] וערפו שם את העגלה מה עגלה ערופה אסורה בהנאה כדאמר שם תהא קבורתה אף מת אסור בהנאה ומה מת אסור בהנאה ומטמא באהל אף תקרובת עבודת כוכבים נמי: **אלא פגיעה.** הא אין מחשבה פוסלת בחולין מעבודה לעבודה קאמר: **שמחשבה פוסלת במוקדשין.** כדפריסת דעיקר פיגול מעבודה לעבודה הוא: **אלא באופה עבודה בלבד.** שם אמר שחיטה עצמה לעבודת כוכבים: **פנים קשיא לריש נקיש.** דקתני מחשבה פוסלת במוקדשין ולא קתני מפגלת ש"מ בשאר פסולי פנים נמי כגון זריקת דם [ח] וחטאת שלא לשמה קתני דמחשבה פוסלת מעבודה לעבודה: **בשלמא פנים לר"ל לא קשיא.** דאיכא למימר מקמי דשמעה להך מתניתין מרבי יוחנן רביה הוה פליג אברבי יוחנן דרביה ואמר מסתברא דלא ילפינן ולבתר דשמעה להך מתניתין מרבי יוחנן רביה [ט] אלא מתניתא הוא דגמרינן פסול מפיגול איכא למימר דהדר ביה להכי נקט רבי יוחנן משום דרביה הוה וגמריה משנה ובריתא. ל"א לבתר דשמעה לרבי יוחנן רביה דפליג עליה ואמר מחשבין איכא למימר דהדר ביה: **בארבע עבודות.** הא דקתני אין מחשבה פוסלת בחולין לאו מעבודה לעבודה קאמר אלא בארבע עבודות קאמר: **וה"ק ומה.** מוקדשין שנפסלין במחשבה בארבע עבודות שחיטה וקבלה [י] זריקה והולכה בחיזו מאלו שחישב ע"מ לאכול מן הזבח חוץ לזמנו פיגול הוא אין מחשבה הולכת אלא אחר העובד מקום

לא ילפינן ואתא רבי אליעזר למימר ילפינן חוץ מפנים ואתא רבי יוסי למימר אפילו בפנים נמי זה מחשב וזה עובד לא אמרינן אתמר [ו]השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים ולהקטיר חלבה לעבודת כוכבים רבי [ז]יוחנן אמר [א]פסולה ר"ש בן לקיש אמר מותרת רבי יוחנן אמר פסולה [ב]מחשבין מעבודה לעבודה [ג]וילפינן חוץ מפנים ריש לקיש אמר מותרת אין מחשבין מעבודה לעבודה ולא גמרינן חוץ מפנים ואזדו לטעמייהו [ד]דאתמר שחטה לשמה לזרוק דמה שלא לשמה רבי יוחנן אמר [ה]פסולה ר"ש בן לקיש אמר כשרה רבי יוחנן אמר פסולה מחשבין מעבודה לעבודה וגמרינן ממחשבת פיגול ר"ש בן לקיש אמר כשרה אין מחשבין מעבודה לעבודה ולא גמרינן ממחשבת פיגול וצריכא דאי איתמר בהא בהא קאמר ר"ש בן לקיש משום דחוץ מפנים לא ילפינן אבל פנים מפנים אימא מודי ליה לרבי יוחנן ואי אתמר בהך בההיא קאמר רבי יוחנן אבל בהא אימא מודי ליה לר"ש בן לקיש צריכא מתיב רב ששת א"ר יוסי ק"ו הדברים ומה במקום שמחשבה פוסלת במוקדשין אין הכל הולך אלא אחר העובד מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט מאי אין מחשבה פוסלת בחולין אילימא דלא פסלה כלל אלא זביחה דעבודת כוכבים דמיתסרא היכי משכחת לה אלא פשיטא מעבודה לעבודה וה"ק ומה במקום שמחשבה פוסלת במוקדשין מעבודה לעבודה אין הכל הולך אלא אחר העובד מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין מעבודה לעבודה אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט פנים קשיא לר"ש בן לקיש חוץ קשיא לרבי יוחנן בשלמא פנים לר"ש בן לקיש לא קשיא [ט]הא מקמי דשמעה מרבי יוחנן הא לבתר דשמעה מרבי יוחנן אלא חוץ קשיא לרבי יוחנן הוא מותיב לה והוא מפרק לה בארבע עבודות וה"ק ומה במקום שמחשבה פוסלת במוקדשין בארבע עבודות אין הכל הולך אלא אחר העובד מקום

ריש לקיש אמר מותרת. מודה ר"ל דחייב מיתה כדלמרינן בפ' ד' מיתות (סנהדרין סח.) מידי דהוה אמשתמוט להר דהר מותר ועובדו בסייף ואין לתמוה היאך נהרג הא דלמא מימלך ולא זריק דס לעבודות כוכבים כדלמרינן בפרק ד' מיתות (ג"ז סט:) דמקיש אמור אלך ואעבוד פטור דמימלך ולא עביד [ג] הכא ודאי לא מימלך כיון דעביד מעשה ששחט ע"מ לזרוק ועוד דהכא אפילו ידוע ודאי שלא יזרוק חייב דחשיב עובד עבודת כוכבים בשחיטה זו מה ששחט ע"מ לזרוק: **אלא** זביחה דעבודת כוכבים דמיתסרא היכי משכחת לה. תימה [ד] אי חשיב פיגול אף במחשבה בלא דיבור אם כן משכחת זביחת עבודת כוכבים דמתסרא בדיבור שפירש בפיוט ששוחט לעבודת כוכבים: **פנים קשיא** לר"ש בן לקיש. פירש בקונטרס דלא מצי לימר ק"ו שלו מפגול דלא הויא ליה לומר פוסלת אלא מפגלת ואע"ג דמצינו דקרי ליה לפיגול פסול דתניא בפ"ב דזבחים (דף כח.) חוץ למקומו פסול ואין מייצין עליו כרת הכא דאיכא למטעי ה"ל למיתני מפגלת דלמרינן [ה] בפ"ב דזבחים (גם זה שם) גבי הא דתנן שהזבח נפסל בד' דברים כו' א] ודייק בגמרא דיקא נמי דקתני שהזבח נפסל ולא קתני שהזבח מתפגל אבל קשה אמאי לא מוקי לה בשיטו בעלים דמודה ר"ל דמחשבין מעבודה לעבודה אם אמר הרייני שוחט ע"מ לזרוק דמו לשם פלוני דפסול דלמרינן בפרק [ו] ד' דזבחים (ג"ז שם) לכ"ל דליכא לאוקמי ק"ו לא במחשבת פיגול ולא בשיטו בעלים דמה לתרווייהו שכן אינו באותה עבודה שאם אמר הרייני שוחט לשם חוץ לזמנו או חוץ למקומו או לשם פלוני כשר דלמרינן בפ"ק דזבחים (דף י.) ורבינו חננאל גריס פנים לריש לקיש לא קשיא דמוקי לה במחשבת פיגול:

חוץ קשיא לרבי יוחנן. וא"ת ולימא דקאי רבי יוחנן כרבנן דרבי דילפי דרבנן חוץ מפנים לענין דזה מחשב וזה עובד ה"נ ילפינן לענין דמחשבין מעבודה לעבודה ולגיסא בתרא לימא דקאי כר"א וי"ל דלגבי זה מחשב וזה עובד שייך למילף חוץ מפנים דגלי רחמנא בפנים דבעלים קרוי מקריב והוא הדין בחוץ דכתיב (תהלים קו) זבחי מתים דאם בעלים מחשבין חשיב זבחי מתים כיון דבעלים קרוי מקריב בפנים ואין זה אלא גילוי מילתא בעלמא אבל לענין דמחשבין מעבודה לעבודה לא אשכחינן דילפינן כלל והא דמחשבין בפנים גזירת הכתוב בעלמא הוא: **הא** מקמי דשמעיה מר' יוחנן. תימה מאי תירוץ הוא זה שמתרץ אאמר ריש לקיש קודם שלמד המשנה[מ]:

מקוס

חוץ קשיא לרבי יוחנן. דקתני הכא בחולין אין מחשבה פוסלת מעבודה לעבודה אלא לר' יוחנן קשיא: הוא מותיב לה והוא מפרק לה בארבעה עבודות.

עין משפט נר מצוה

קבה א מיי' פ"ג מהל' שחיטה הלכ"ו סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' ד סעי' ג:

קבו ב מיי' פט"ו מהל' פסולי מוקדשין הלכה י:

קבז ג מיי' פ"ב מהל' שחיטה הלכ"ו:

קבח ד מיי' פט"ו מהל' פסולי מוקדשין הלכה י:

שיטה מקובצת

[א] ר' יוחנן אמר פסולה. נ"ב בסנהדרין בדף סא כתוב אסורה: [ב] לזרוק דמה לע"ז דאי שחטה לשם: [ג] דמימלך ולא עביד דהכא ודאי:

רבינו גרשום

ישראל לנכרי חוץ מפנים לא ילפינן: השוחט את הבהמה לזרוק דמה לע"ז. כלומר ישראל ששוחט בהמת חולין לזרוק דמה לעבודת כוכבים: משחיין מעבודה לעבודה. כלומר אם כששוחט כהן קדשים ומחשב בשחיטה על מנת לזרוק דמו חוץ לזמנו או להקטיר אימוריו חוץ למקומו או חוץ לזמנו מהני משחבה לפסול וגמרינן נמי בהמת חולין ששוחט ע"מ להקטיר חלבה לע"ז מקדשים שהן בפנים: וגמרי' ממחשבת פגול. כלומר בפיגול חזינן בפירוש לא יחשב לו פגול יהיה דמהניא משחבה אפי' מעבודה לעבודה דאי זורק את הדם על מנת להקטיר אימוריהן חוץ לזמנו (פסול) [פיגול]: אבל פנים מפנים. כלומר קדשים מקדשים: אבל בהא מודי ליה לר' שמעון בן לקיש. כלומר דחוץ מפנים לא ילפינן: אילימא דלא פסלה כלל. כלומר דאי משחב בשחיטה [ו] ע"מ לזרוק דמה לע"ז דלא פסלה כלל. מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין מע"ז אלא באותה עבודה: כלומר דאי מחשב כששוחט ע"מ לזרוק דמה לע"ז לא מהניא מחשבה לפסול אי לא מחשב בזריקה עצמה: פנים קשיא לריש לקיש כיצד דשמעינן ליה לריש לקיש דאמר אין מחשבין מעבודה לעבודה והכא חזינן דמחשבין מעבודה לעבודה: חוץ קשיא לר' יוחנן. כלומר דשמעינן ליה לר' יוחנן (הא) דהשוחט בהמה לזרוק דמה לע"ז יוחנן כו' ר' יוחנן אמר אסור. כלו' ישראל (בה') השוחט בהמת חולין בחוץ דמחשב בשחיטה לזרוק דמה [לע"ז] פסול והא הכא חזינן דלא פסל אלא באותה עבודה: בשלמא לר' שמעון בן לקיש לא קשיא כו'. כלומר מיקמי דלישמעיה מר' יוחנן לא אמר דפסל בפנים מעבודה לעבודה אבל לבתר דשמעה אמר איהו נמי דפסול מעבודה לעבודה

מסורת הש"ס

[מ] סנהדרין ס: ע"ז נד: זבחים י., [ג] זבחים ט:, [ד] [נקמן קלט.], [ה] כפ"ח: גוי, וכן להלן, [ו] [ויקרא ז], [ז] [זבחים כ.], [ח] [במדבר כ], [ט] [דברים כא], [י] [עיין תוי"ט משנה ז דפיקיקין ד"ה שהמשבח], [יא] [עיין תוי"ט ס"ג דב"מ מי"ב ד"ה החושב וכו' שמתה על תמיהת תוס'], [יב] [ל"ל בפרק ראשון דזבחים דף יג.], [יג] [ל"ל קמא דזבחים דף י.], [יד] [וע"ש תוס' מנחות ט. ד"ה תפר הלוג],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה פנים וכו' דס חטאת כל"ל ותות ר' נמקח: (ב) ד"ה בגמ' וכו' רבים היא אלא מתניתין היא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] תד"ה פנים קשיא וכו' ודייק בגמ' דיקא נמי. ר"ב ויעו"ש דף יג ע"א בתו' ד"ה דיקא נמי וכו' ודו"ק:

מוסף רש"י

השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים. אלא שחט הבהמה לשם עבודת כוכבים שיהא עובדה בשחיטה, אלא שבא בשחיטה על מנת לזרוק (ע"ז לד:) ועבודת השחיטה לא נעשית לשם עבודת כוכבים אלא בשעת שחיטה משבא לעשות הזריקה לשם עבודת כוכבים ולא זרק (זבחים י.). ר' יוחנן אמר פסולה. אסורה בהנאה בהנאה, ואע"ג שהשחיטה לאו לעבודת כוכבים היתה, ואפילו לא זרק דמה לעבודת כוכבים, ולפיכך טעמא דגמר לה ר' יוחנן מממשבת פגול דהויא מעבודה לעבודה, דהשוחט את הזבח על מנת לזרוק לאחר פיגול (סנהדרין סא.). מחשבין מעבודה לעבודה. כלומר דמחשבה שהוא מחשב בשעת עבודה זו על עבודה אחרת, ממחשבה היא לאחרת עליה (שם ס:) מחשבה היא לעניין זבחי מתים דילפינן חוץ מפנים. עבודת כוכבים שהיא חוץ, ממחשבת פיגול שהיא פנים (שם). ריש לקיש אמר מותרת. נלחילה (שם). אין מחשבין מעבודה לעבודה. ופיוט אסורה אע"ג שחט לעבודת כוכבים שבשחיטתה עבד עבודת כוכבים אז זרק דמה לעבודת כוכבים (שם). ולא גמרינן חוץ מפנים. דפנים הוא דאמר דמחשבת השוחט על מנת לזרוק את הדם פיגול ואע"ג דלא זרק, דהויא מחשבה מעבודה לעבודה, מעבודה זו על חברתה, אבל לענין עבודת כוכבים לא (ע"ז לד:). שחטה לשמה. אלא חשב על השחיטה, אלא על הזריקה חשב בשעת שחיטה, דהיינו מעבודה לעבודה. כלומר מחשבה מועלת מעבודה לעבודה במחשבת אלא לשמו (שם). וגמרינן ממחשבת פיגול. דמהיא היא סב"ג, דתנן השוחט את הזבח על מנת לזרוק דמו למחר פיגול (שם). אין מחשבין מעבודה לעבודה. בשלא לשמו, דלא יליפינן לה מפיגול, דהתם עיקר מחשבתו המכוונת לדי פיגול זו היא שיחשב בעבודה זו לעשות עבודה אחרת מן אחת העבודות להאכיל לאדם או למזבח חוץ לזמנו, וזריקה אחילת מזבח היא, והוא הדין נמי אם חשב על הקטרת החלב שחיטה מן העבודות, הלכך לא דמיא לשלא לשמו מפיגול (שם י.). מחשבת אלא לשמו מפיגול. אבל פנים מפנים. מחשבת אלא לשמו (שם).

[ד] נראה דלא דאי מחשב בשחיטה נופה לע"ז דלא פסלה כלל.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין אלא בשתי עבודות. פירש בקונטרס בשחיטה ובזריקה (א) דכתיב וקסה לריב"ל דבזריקת דם לעבודת כוכבים לא מיתסר דבר כדמוכח לקמן גבי הנהו טייעי דיהבי דיכרי לטבחי ישראל ואמרי להו דמה ותרבא לדילן ובישרא לדילכו ומסיק דכשרה דהלכה כרבי יוסי דזה מחשב וזה עובד לא אמרינן ובמה שזרקו דם לעבודת כוכבים אחרי כן לא חיישינן עוד תניא בהדיא בתוספתא אם משחטה זרק דם לעבודת כוכבים והקטיר חלבה לעבודת כוכבים זה היה מעשה בקיסרי ולא איסור ולא היתר אמר רב חסדא לא אמרו בה איסור משום כבודן דרבנן לא היתר משום כבודו דרבי אליעזר ממאי דלמא עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא דלא שמענא דחשיב אבל הכא דשמענא דחשיב [3]הוכיח סופו על תחלתו אי נמי ע"כ לא קאמר ר"א התם אלא גבי עובד כוכבים דסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אבל ישראל הוכיח סופו על תחלתו לא אמרינן אלא אמר רב שיזבי לא אמרו בה היתר משום כבודו דרשב"ג הי רשב"ג אילימא רשב"ג דגיטין [4]דתנן הבריא שאמר כתבו גט לאשתי רצה לשחק בה ומעשה בבריא שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לגג ונפל ומת אמר רשב"ג [5]אם מעצמו נפל ה"ז גט ואם הרוח דחתו אינו גט והוינן בה מעשה לסתור חסורי מיחסרא והכי קתני אם הוכיח סופו על תחלתו ה"ז גט ומעשה נמי בבריא שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לגג ונפל ומת אמר רשב"ג אם מעצמו נפל ה"ז גט ואם הרוח דחתו אינו גט ודלמא שאני התם דקאמר כתבו אלא אמר רבינא משום כבודו דרשב"ג דהכא [7]דתניא [8]הכותב נכסיו לאחרים והיו בהן עבדים ואמר הלה אי אפשי בהן אם היה רבו שני כהן הרי אלו אוכלין בתרומה רבן שמעון בן גמליאל אומר כיון שאמר הלה אי אפשי בהן כבר זכו בהן יורשין והוינן בה לת"ק אפילו עומד וצווח אמר רבה ואיתימא רבי יוחנן בצווח מעיקרא דס"ע לא פליגי דלא קנה בשותק ובסוף צווח דס"ע לא פליגי דקנה [9]כי פליגי שזיכה לו ע"י אחר ושתק ולבסוף צווח ת"ק סבר מדשתיק קננהו והאי דקא צווח מיהדר קא הדר ביה ורשב"ג סבר הוכיח סופו על תחילתו והא דלא צווח מעיקרא סבר כי לא אתי לידיה אמאי אצווח אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי הגלילי טייעי דאתו לציקוניא יהיב דיכרי לטבחי ישראל אמרו להו דמה ותרבא לדידן משכא ובישרא לדידכו שלחה רב טובי בר רב מתנה לקמיה דרב יוסף כי האי גוונא מאי שלח ליה הכי א"ר יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי א"ל רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי לר"א יהיב ליה זוזא לטבח ישראל מאי אמר ליה חזינן אי אינש אלמא הוא דלא מצי מדחי ליה אסור ואי לא א"ל רישיך והר: **מתני'** [10]השוחט לשם הרים לשם גבעות לשם ימים לשם נהרות לשם מדברות שחיטתו פסולה שנים

מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין אלא בשתי עבודות אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט תניא כוותיה דרבי יוחנן [6]השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים ולהקטיר חלבה לעבודת כוכבים הרי אלו זבחי מתים [2]שחטה ואח"כ חישב עליה זה היה מעשה בקיסרי ולא אמרו בה לא איסור ולא היתר אמר רב חסדא לא אמרו בה איסור משום כבודן דרבנן לא היתר משום כבודו דרבי אליעזר ממאי דלמא עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא דלא שמענא דחשיב אבל הכא דשמענא דחשיב [3]הוכיח סופו על תחלתו אי נמי ע"כ לא קאמר ר"א התם אלא גבי עובד כוכבים דסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אבל ישראל הוכיח סופו על תחלתו לא אמרינן אלא אמר רב שיזבי לא אמרו בה היתר משום כבודו דרשב"ג הי רשב"ג אילימא רשב"ג דגיטין [4]דתנן הבריא שאמר כתבו גט לאשתי רצה לשחק בה ומעשה בבריא שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לגג ונפל ומת אמר רשב"ג [5]אם מעצמו נפל ה"ז גט ואם הרוח דחתו אינו גט והוינן בה מעשה לסתור חסורי מיחסרא והכי קתני אם הוכיח סופו על תחלתו ה"ז גט ומעשה נמי בבריא שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לגג ונפל ומת אמר רשב"ג אם מעצמו נפל ה"ז גט ואם הרוח דחתו אינו גט ודלמא שאני התם דקאמר כתבו אלא אמר רבינא משום כבודו דרשב"ג דהכא [7]דתניא [8]הכותב נכסיו לאחרים והיו בהן עבדים ואמר הלה אי אפשי בהן אם היה רבו שני כהן הרי אלו אוכלין בתרומה רבן שמעון בן גמליאל אומר כיון שאמר הלה אי אפשי בהן כבר זכו בהן יורשין והוינן בה לת"ק אפילו עומד וצווח אמר רבה ואיתימא רבי יוחנן בצווח מעיקרא דס"ע לא פליגי דלא קנה בשותק ובסוף צווח דס"ע לא פליגי דקנה [9]כי פליגי שזיכה לו ע"י אחר ושתק ולבסוף צווח ת"ק סבר מדשתיק קננהו והאי דקא צווח מיהדר קא הדר ביה ורשב"ג סבר הוכיח סופו על תחילתו והא דלא צווח מעיקרא סבר כי לא אתי לידיה אמאי אצווח אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי הגלילי טייעי דאתו לציקוניא יהיב דיכרי לטבחי ישראל אמרו להו דמה ותרבא לדידן משכא ובישרא לדידכו שלחה רב טובי בר רב מתנה לקמיה דרב יוסף כי האי גוונא מאי שלח ליה הכי א"ר יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי א"ל רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי לר"א יהיב ליה זוזא לטבח ישראל מאי אמר ליה חזינן אי אינש אלמא הוא דלא מצי מדחי ליה אסור ואי לא א"ל רישיך והר: **מתני'** [10]השוחט לשם הרים לשם גבעות לשם ימים לשם נהרות לשם מדברות שחיטתו פסולה שנים

מקבל מתנה בעל כרחו: **בשותק.** וקבל השטר: **שזיכה לו ע"י אחר.** שמסר שטר המתנה לאחר בפניו ואמר לו זכה בשטר זה לשם פלוני: **רבי יוסי.** לאין הכל הולך אלא אחר השוחטו ואפילו שמעיניה דחשיב לא פסיל: **טייעי.** ישמעאלים ואינו אוכלין אלא בשר שחוטה ואפילו היא מתה מאליה שוחט אותה לאוכלה וכן דרכן: **דיכרי.** אילים: **דמא ותרבא לדידן.** לעבודת כוכבים דמתוך שהיו טורדים בעסקיהן היו נותנין לטבחי ישראל לשחוט ולהפשיט: **רבי יוסי.** ומותרין: **גר"א.** דאמר מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים פוסלת שחיטת ישראל אפילו אין לו בה אלא דבר מועט: **יהיב ליה.** עובד כוכבים זוזא לטבח ישראל בשביל בשר ואמר לו כשתשחוט בהמתך תן לי בדינר זה בשר מי מיתסר כו' (ב) בהמה בהכי מי אמרינן כי אמר רבי אליעזר היכא דהואי בהמה בשותפות מכי זבוה מעיקרא או שהיתה כולה של עובד כוכבים ונתנה לישראל חוץ מחלר כגד שלה אבל כי האי גוונא לא או דלמא לא שנא: **אי איכא אנמא.** האי עובד כוכבים ולא מצי האי ישראל לדחוייה אם היה רוצה להחזיר לו דינר שלו איתתכא דקנייה גמורה היא: **ואי לא מצי א"ל רישך והר.** הרי לאשך והרי הר הכה זה על זה או קבל דינר שלך וכיון דמצי לדחויי ואשתכח דכי שחיט ישראל לאו אדעתא דעובד כוכבים קשחיט ואינו נעשה שלוחו על כרחו דמימר אמר האי ישראל אי בעינא מהדרנא ליה זוזיה הילכך שריא ואי בעי יהיב ליה ואע"ג דקי"ל (בכורות דף יג.) מעות העובד כוכבים קונות ויש לו חלק בה מיהו ישראל כי שחיט מסלק ליה לעובד כוכבים ואינו נעשה שלוחו דל"ל לא לעוותי שיתפתיך אבל באינש אלמא על כרחו שחיטה אף בשבילו היא ועובד כוכבים מחשב עליה: **מתני' נשם ימים.** שעשה היס עבודת כוכבים:

שנים

עין משפט נר מצוה

קכט א מיי' פ"ב מהל' שחיטה הלכה ו' סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' ד סעי' ח:
קל ב מיי' שם הלכה טז טוש"ע שם סעי' ב ולמומרא:
קלא ג מיי' פ"ב מהל' גירושין הלי"ב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעיף טו:
קלב ד מיי' שם הלי"ג טוש"ע שם סעי' ח:
קלג ה מיי' פ"ט מהל' תרומות הלי"ג:
קלד ו מיי' פ"ד מהל' זביחה הלי"ג סמג עשין פב טוש"ע תו"מ סי' רמה סעי' יא:
קלה ז מיי' פ"ב מהל' שחיטה הלי"ד סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' ד סעיף ה:

רבינו גרשום

כלומר אבל בשתי עבודות פסל לזרוק דמה ולהקטיר חלבה ואלו הן ארבע עבודות קבלה הולכה זריקה והקטרה: שחטה ואח"כ חישב עליה. כלומר ששחטה (ג): רצה לשחוק בה כלומר ואין כותבין. (כלומר שאינו עושה אלא שחוק; והוינן בה מעשה אמרינן רצה לשחוק בה ובסיפא אמר הרי גט: אם הוכיח סופו על התחילתו הרי זה גט. כלומר כגון הכא דעלה לגג ונפל ומת: אמר רשב"ג אם מעצמו נפל הרי זה גט. כלומר דהוכיח סופו על התחילתו הכא נמי שחט ואח"כ חישב הוכיח סופו על תחילתו ופסול: אם היה רבו שני כהן כו'. כלומר שהרי הן שלו וקנאן: ורשב"ג סבר הוכיח סופו על תחלתו. כלומר כשם שאמר הוכיח סופו על תחלתו לענין עבדים כך אמרינן סופו על תחילתו לענין שחיטה: הלכה כר' יוסי כלומר כר' יוסי דמתני' (כלומר) דנכרי אינו יכול לפסול. הכי אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יוסי כלומר דאין הולך אלא אחר השוחט וכיון דישראל שוחט לית לן בה למחשבתו דנכרי: יהב ליה זוזא לטבח ישראל מאי כלומר שיהא לו חלק בבהמה ששוחט: דלא מצי מדחי ליה אסור. כלומר דאמרינן מחשבתו לע"ז ואי לא א"ל רישא והר כלומר א"ל אם אתה רוצה לקבל זוזא לחיי ואי לא הכה ראשך בהר.

מסורת הש"ס

א) [תוס' פ"ב ה"ד ע"ס], ב) [זבחים ב: גיטין סו. נדרים מח.], ג) גיטין סו., ד) ב"ב קלח. כריתות כד., ה) בס"ל: גו', וכן להלן, ו) בס"ל: דמשומד, ז) בס"ל: יל"ל ומשמד, ח) [ל"ל כולה].

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מקום וכו' בשחיטה וזריקה דהני הוא דכתיבי וקסה:

מוסף רש"י

רצה לשחוק בה. הואיל ולא אמר תנו (גיטין סו.). אם מעצמו נפל הרי זה גט. דדעתו מתחילה היתה לכך ומופו הוכיח והוה ליה כמפרש ומסוקן (שם). מעשה לסתור. ריש מגת לא אמר כלום ואח"כ נתן חיוק בין מעצמו נפל וכין דחתו הרוח (שם). הכותב נכסיו. שכיב מרע (כריתות כד:). והיו בהן עבדים. ומתוך כך לוות שלוו רוצה לוין העבדים, דאפילו למ"ד יכול הכל לומר לעבד עשה עמי ואיני זוכה, אפילו הכי לא ניחא ליה לעשות כן (רשב"ם ב"ב קלח.). רבו שני. מקבל מתנה (שם). אוכלין בתרומה. מתמת הסגן, דולמי קנה, וכתיב וכהן כי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל בו (שם). זבו בהן יורשין. כלומר לאשון לו יורשין שלו (שם). הוכיח סופו על תחילתו. שלא נתלה בתחילה (כריתות כד:) הוכיח סופו שלוח על המיקה שבתחילה, דלא נתלה בתחילה, אלא לסוף שתה דגנאי הוא לוות כל זמן שלא הגיע מתנה לידו (רשב"ם שם).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

שנים אוחזין. זה בראשו וזה בקצתו: **לשוס דבר כשר.** שמיטה סתם: **גמ' זבחי מתים.** ליאסר בהנאה כדין תקרובת עבודת כוכבים שאסורה כמת ומת אסור בהנאה דנפקא ן במסכת ע"ז (דף כט:) מותמת שם מרים ומת שם שם מעגלה ערופה: **מיכאל ושילשול קטן.** כלומר לשוס גדול שבכל הבריות או לשוס קטן שבכולן: **שילשול.** תולעת: **דאמר לשוס סר.** הר אינו נעשה עבודת כוכבים דכתיב[1] אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם במס' ע"ז (דף מה:) הלכך לשמן לא מיקריא זבחי מתים ומיהו פסולה מלאכול משום דדמיא לשחיטת עבודת כוכבים מיתלפא בה וכדתנן לקמן (דף מא:) השוחט לשוס גדול וילד ושחיטתו פסולה משום דדמי לשוחט קדשים בחוץ: **לגדא דהר. למלאך הממונה על ההרים: דומיא דמיכאל.** דלא מחובר הוא. ובעלי חיים אף על גב דלא מיתפרי משום עבודת כוכבים כדקיימא לן בתמורה (דף כט.) מדאסר רחמנא נעבד לגבוה מכלל דלהדיוט שרי מיהו אלהות מקרו כדכתיב (שמות ח) הן זבח את תועבת מצרים וכתיב (דברים ד) ורלית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים וכל צבא השמים: **היכא בהמה חבירו.** לא מיבעיא שלו דמיתסרא משום תקרובת עבודת כוכבים בשחיטת סימן אחד. דלעו"ג דבעלי חיים אין נאסרים להדיוט לא משום נעבד [2]שעשאו עבודת כוכבים ולא משום מוקצה שהקנו לתקרובת עבודת כוכבים כדקיימא לן בתמורה (דף כט.) מדלאטריך קרא למיסריגהו לגבוה כדתניא (ב"ק מ:) מן הבקר [ויקרא א] להוליא את הנעבד ומן הצאן [שם] להוליא את המוקצה מכלל דלהדיוט שרי מיהו כי עביד מעשה בגופייהו מיתסרי כדאמרינן בפרק רבי שמעאל (ע"ז דף נד:) דלע"פ שאמרו המשתחוה לקרקע עולם לא אסרה חפר בה בורות ושיחין ומערות והשתחוה להן אסרן ומכח גמי אע"ג דאלתי בעלי חיים נינהו [3]מיתסרי. והאי סימן אחד לאו דוקא דה"ה לאלתי סימן. ובהמת חבירו גמי אע"ג דפשיטא לן דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו [ירושלמי פג:] משמועינן רב הונא דאסר לה במעשה כל דהו: **רבולה.** לא מיבעיא עומדת דכשהגביהה והרביצה קנאה בהגבהה ועשית שלו אלא אע"ג דרבולה ולא קנאה אסר לה במעשה: **המשתחוה לבהמת חבירו לא אסרה.** אפילו למזבח משום נעבד: **עשה בה מעשה אסרה.** אף להדיוט. וטעמא ליף במסכת ע"ז (דף נב:) מכל הכלים אשר הזיק המלך אחז במלכותו במעלו הכנו [דה"ב כט:] ואמר מר מאי הכנו שגזזום לאסירי בהנאה ואף על גב דלאו דידיה הוו שהיו כלי שרת: **השוחט חטאת.** לקמיה [ע"כ] מפרש מאי שנא חטאת דנקט: **שלא חטאות.** בשוגג משום שבת ומשום שומט קדשים בחוץ ומשום עבודת כוכבים שנלמדו בכרת. ומשום מקולת לא מיפטר בשבת שהרי מתקנה הוא אצל בני נח שאבר מן החי אסור להם [סנהדרין נו:] וחטאת כי שחטי להסי[4] בעלים דבר שאינו שלו הוי דשל גבוה הוי: מחתך

[1]אשנים אוחזין בסכין ושוחטין אחד לשם אחד מכל אלו ואחד לשם דבר כשר שחיטתו פסולה: **גמ'** פסולה אין זבחי מתים לא ורמינהי [2]-השוחט לשוס הרים לשום גבעות לשום [3] נהרות לשום מדברות לשום חמה ולבנה לשום כוכבים ומזלות לשום מיכאל השר הגדול לשום שילשול קטן הרי אלו זבחי מתים אמר אביי לא קשיא [4]הא דאמר להר הא דאמר לגדא דהר דיקא נמי דקתני דומיא דמיכאל שר הגדול ש"מ [5]אמר רב הונא [6]היתה בהמת חבירו רבוצה לפני עבודת כוכבים כיון ששחט בה סימן אחד אסרה סבר לה כי הא דאמר עולא אמר ר' יוחנן [7]אע"פ שאמרו המשתחוה לבהמת חבירו לא אסרה עשה בה מעשה אסרה איתיביה רב נחמן לרב הונא [8]-השוחט חטאת בשבת בחוץ לעבודת כוכבים חייב שלש חטאות ואי אמרת כיון ששחט בה סימן אחד אסרה אשחוטי חוץ לא ליחייב מחתך

הא דאמר להר. שאינו נעשה עבודת כוכבים כדפירש בקונטרס ותע"ג דלא חשיב אלוה לאסור התקרובת מכל מקום עובדו בסייף כדתניא בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מו.) הנכרים העובדים את ההרים הם מומתים ועובדיהם בסייף ואמרינן גמי בפרק אלו נמצאות (סנהדרין דף סא.) מידי דהוה אמשתחוה להר דהר מותר ועובדו בסייף ואין לתמוה דיהון דלא מיקרי אלוה אמאי עובדו בסייף דדוקא לענין איבוד קאמר קרא דלא מיקרי אלוה [9]דכתיב (דברים יב) בריסיה דקרא אבד תאבדון וא"כ ה"פ אלהיהם שעל ההרים תאבדון ולא ההרים שהם אלהיהם ועובדים אותם תאבדון ומה שתקרובת הר מותר הייגו משום דגמרינן מכלים דכתיב אבד תאבדון וגו' ואמרינן בפ' רבי ישמעאל (ע"ז דף נא:) בכלים שנשתמשו בהן לעבודת כוכבים הכתוב מדבר ואמר רחמנא דדוקא אלהיהם על ההרים ולא ההרים עצמן אלהיהם אי נמי מש"ה העובדן בסייף אע"ג דלא מיקרי אלוה [10]דשהרי מחובר הוא משום דגלי רחמנא בעובדי מזלות דמתמיה דכתיב (דברים ד) ורלית את השמש וגו' ואף על פי שמחוברין בגלגל הרקיע והא דקתני הכא לשם חמה ולבנה היו זבחי מתים היינו לגדייהו שהם תלושים[11] המלאכים המנהיגים אותם כדאמרינן [12] במדרש י"ג מלאכים מנהיגים את החמה ומיהו בקונטרס לא פירש כן דמוקי האי קרא דורלית את השמש וגו' בתלושים ומייתי ראיה מיינה דאע"ג דבעלי חיים לא מיתסרי משום עבודת כוכבים מכל מקום מיקרי אלוה ואסירי תקרובת דידהו וא"ת ומ"ש תקרובת הר מלפוי הר דפליגי בה תנאי בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מה.) דתנן ומה שעליהן אסור דכתיב לא תחמוד כסף וזהב עליהם רבי יוסי [13] אומר על ההרים אלהיהם ולא ההרים אלהיהם ואמר בגמרא דפליגי בלפוי הר כהר וי"ל דהתם מיירי כשעובדים [14] את הלפוי אף שהם אינו לגדייהו אם אינו אלוה דאי לא אלוה אינו אלוה אלא הר ודאי הרי אלו זבחי מתים: אשחוטי חוץ לא ליחייב מחתך בעפר. כלומר הכי סברינן חטאת בהמה דאינה ניתרת אלא אי בשנים אי ברוב שנים ואי אמרת כיון דשחט בה סימן אחד אסרה אשחוטי חוץ כו' כלומר דלא חשוב חטאת ולא יהא חייב אשחוטי חוץ דבסימן אחד אין מתקבל בפנים:

---

[1] [לקמן מא.], [2] ע"ז מב: [תוספתא פ"ב ה"ו], [3] ע"ז נד., [4] גם זה שם, [5] פסחים עג., [6] [דברים יב], [7] [לה יעב"ן], [8] [צ"ל ממדרש רבה קהלת בפסוק חכת השמש מעתה אמרו מלאכים מנהיגים את החמה] [ולא בילקוט שמעוני קהלת ז רמז תתקסז], [9] עיין ר"מ, [10] עי' תוגית הגמ' דשם כי דברי התוס' בכתן ל"ע ועיין תוס' שם ד"ה מ"ל, [11] עי' תורה"ק בספר תפארת שמואל בזה הדיבור, [12] [כתיתא לקמן עח.],

[1]לא משום נעבד שעשאן עבודת כוכבים ולא משום מוקצה שהקצן לתקרובת עבודת כוכבים: [2] (ליתסרא) [מיתסרן] והאי סימן אחד: [3] דלא מיקרי אלוה משום דגלי רחמנא אבד תאבדון אי נמי הר מיקרי אלוה וה"פ אלהיהם שעל: [4] אע"ג דלא מיקרי אלוה משום דגלי רחמנא: [5] שהם תלושים והם המלאכים: [6] ר"ל דהתם מיירי כשעובדין אף את הצפור: [7] ורבנן נמי אי לאו קרא דלא תחמוד הוו שרו מהאי טעמא: [8] אגב־יהו והוי כנעבד עצמו: [9] והיינו טעמא דכיון דאשמועינן:

[1] נראה לע"ל לאוסריה וכ"ל שר שלו יס וכעין זה בע"ז (דף מ"ז ע"ב) שקיים אוסריה לגמרן ופירש"י שר שלו ממו אוסריה דעמיתא.

עין משפט נר מצוה

קלו א מיי' פ"ב מהל' שחיטה הלכה כא סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' ה סעיף ג:

קלז ב ג מיי' שם הל' יד סמג שם טוש"ע י"ד סי' ד סעיף [ה] ו:

קלח ד ה מיי' פ"ד מהל' מעה"מ שגגות הל' ו [ופ"ח מהל' ע"ז הל' ו ע"ר בהשגות וכ"מ טוש"ע י"ד סי' קמה סעיף ח]:

שיטה מקובצת

[1] לא משום נעבד שעשאן עבודת כוכבים ולא משום מוקצה שהקצן לתקרובת עבודת כוכבים: [2] (וליתסרא) [מיתסרן] והאי סימן אחד: [3] דלא מיקרי אלוה משום דגלי רחמנא אבד תאבדון אי נמי הר מיקרי אלוה וה"פ אלהיהם שעל: [4] אע"ג דלא מיקרי אלוה משום דגלי רחמנא: [5] שהם תלושים והם המלאכים: [6] ר"ל דהתם מיירי כשעובדין אף את הצפור: [7] ורבנן נמי אי לאו קרא דלא תחמוד הוו שרו מהאי טעמא: [8] אגב־יהו והוי כנעבד עצמו: [9] והיינו טעמא דכיון דאשמועינן:

רבינו גרשום

אין שוחט לא לתוך ימים. כלומר משום ע"ז דאמרינן [1] לאיסורא דימא קא שחט אבל שוחט הוא לתוך אוגן של מים כדבעינן לפרושי: הרי אלו זבחי מתים. כלומר ואסור אפי' בהנאה: הא דאמר לגדא. כלומר לשר של הר ודאי הרי אלו זבחי מתים: אשחוטי חוץ לא ליחייב מחתך בעפר. כלומר הכי סברינן חטאת בהמה דאינה ניתרת אלא אי בשנים אי ברוב שנים ואי אמרת כיון דשחט בה סימן אחד אסרה אשחוטי חוץ כו' כלומר דלא חשוב חטאת ולא יהא חייב אשחוטי חוץ דבסימן אחד אין מתקבל בפנים:

הגהות הב"ח

[1] גמ' לשוס גבעות לשום ימים לשוס נהרות: [2] תוס' ד"ה הא דאמר וכו' כ' יומי הגלילי אומר אלהיהם על ההרים ולא ההרים:

מוסף רש"י

אחד לשם אחד מכל אלו. אפילו בהמה אלמו דידיה אלא דאתך ששחט לשוס דבר כשר (לקמן מא.). **לשום הרים.** לשר הממונה על ההרים (ע"ז מב:). **כיון ששחט בה סימן אחד.** לעבודת כוכבים (שם נד.).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות